

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

BASILIU PETRI.

Ese odata in septimana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 3 Septembre v. 1877.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Despre crescerea nationala.

Discursu tienutu in 23 Sept. s. v. 1873 la serbatórea St. Sofii, patróniei gimnasiului romanu ort. res. din Brasiovu, de Dr. I. G. Mesiota.

Onorabila adunare!

Motto: „Asiadara in întelnirea armonica a acestoru dóue întemplari affu cu insemnatarea cea mare, care produce in mine o insufetire, care numai cu punerea mea in mormentu se va recí in mine.“

Siagun'a.

Acést'a este espressiunea unei animi nobile romanesce, acestea suntu cuvintele marelui si nemoritorului arhieru Siagun'a, carele in diua de 17 Sept. 1851 punendu pétra fundamentala la edificiulu scóleloru nóstre, recunoscú man'a provedintiei in impregiurarea, ca tocmái in diu'a, in care s'a sántitu temeli'a gimnasiului nostru, se se serbeze serbatórea bisericésca a St. Sofii si a ficeloru sale: Credinti'a, Dragostea si Nadejdea. „Si asia pentru prea-marirea Proniei domnedieesci si pentru vecinic'a aducere aminte a acestei Pronii domnedieesci prochiam eu pre St. Sofi'a impreuna cu cele trei fice ale sale de Patrón'a gimnasiului nostru si totodata ve lasu cá unu amanetu sántu acea indetorire, cá se ve fia vóue tuturoru diu'a de astadi in totu anulu o serbatóre scolaru.“

Astfelu a vorbitu, acésta indetorire ne-a impusu nóue inainte cu 22 de ani reposatulu in Domnulu, neuitaverulu arhierpiscopu si metropolitu Andreiu. De atunci si pana astadi s'a serbatu in fia-care anu cu receruta solemnitate serbatórea St. Sofii si se va serbá pana ce voru mai esistá inca aceste institute de invetiamentu nationalu confessionalu. Acést'a nunumai ca suntemu detori umbrei marelui barbatu, ci ne o impune nóue si sêmtiulu de multiamita, cu care suntemu detori proniei d-dieesci, càci ne-a invrednicitu a radica aci unu faru, care se lumineze spiritele si se incaldiesca animile tinerimei romane, punendu-lu sub scutulu si aperarea Intieleptiunei, spriginindu-lu cu Credinti'a, Dragoste si Nadejde. Era esistipti'a si infflorirea pana in timpurile cele mai departate a acestoru institute nationale de crescere si invetiamentu o pretinde

imperiosu interesulu bine-intielesu alu tuturoru Romaniloru. Cu caderea acestoru scoli ar cadé, cutezu a dice, un'a din bazele, pe care are se se edifice viitorulu mai bunu si mai fericitu alu natiunei romane.

Implinindu-ne dara si astadi dupa cuviintia detori'a faça de acésta serbatóre scolaru, dupa ce amu radica tu glasurile nóstre debile catra Atotpotintele, implorandu-i darulu si binecuventarea de susu asupra acestoru asiadiaminte de cultura nationala, permite-ti-mi tocmái in interesulu culturai nationale a Ve atrage pe câte va momente atentiunea asupra unei teme, care stá in strinsa legatura cu tint'a, ce o urmarimu prin scólele nóstre, ba este scopulu principalu alu instructiunei adeverate — permite-ti-mi a vorbi câte-va cuvinte: Despre crescerea nationala.

I.

Luandu-mi „Crescerea nationala“ de tema a discursului meu de astadi, amu purcesu din acea firma convinctiune, ca pertractarea acestei teme si respective chiarificarea nóstra asupra intrebării, ca cumu trebuie se fia crescerea nationala, este astadi mai multu cá ori si candu imperativa, este o cestiune esentiala de a fi seau a nu fi.

Déca aruncamu o privire asupra starii sociale si politice a Romaniloru din tóte tierile locuite de ei, ni-se infaçisíza unele aparitiuni, care nu suntu imbucuratóre. Si totusi acésta icóna trebuie se o privimu de aprópe, càci este detori'a imperativa a fia-carui omu cugetatoriu, cá precumu stiméza si apretiéza cu entusiasmu calitatile cele bune si virtutile, ce le posede natiunea, de care apartine, asia trebuie se caute si se reveleze cu curagiu si abnegatiune ranele, de care suferé natiunea sa, si aflandu-le, se indice cá unu medicu iscusitu midilócele de vindecare.

In câtu pentru viéti'a sociala — intielegu viéti'a sociala a tuturoru Romaniloru, in Bucuresci cá si in Pest'a, in Brasiovu cá si in Cernauti — trebuie se constatamu, ca in acést'a pe langa multe bune, care le-am imprumutatu dela natiunile, cu care amu venitu in atingere, s'au stracuratu si unele elemente straine peri-

culóse fiintiei nóstre nationale. Dintre acestea nu voi atinge altele decâtu acea mania, de a ne folosi in cercurile mai alese in conversatiune de limbi straine, aci de cea germana, dincolo de cea francesa, si éra in alta parte de cea magiara. Acestu obicei reu 'si are urmarile sale stricatióse inmediate si mediate; inmediate, càci se influintiéza limb'a materna si se inpestriéza asia, încátu bucuresceanulu ride de ungureanu, candu 'lu aude vorbindu romanese si viceversa; si mediate, càci dela cei mari invétia copii a despretiúi limb'a maicei loru. Ba, la noi a ajunsu lucrulu acolo, ca parintii, care voru se dea filoru loru o crescere mai destinsa, ingrigescu a invétia pre acestia mai antáiu o limba seau dóue straine, pana ce acestia nu sciu se exprime nici numele de parinte in limb'a loru propria. Atari parinti intielepti resonéza asia: Limb'a straina se o invetie, càci a sa propria o póte invetiá si mai târdiú, fora a cugetá, ca mintea se desvólta deodata cu vorbirea si ca nu usioru póte se-si intiparésca copilulu dóue espressiuni pentru un'a si aceeasi cugetare. Pe atari ómeni i-asi indreptá se-si ié unu esemplu dela natiunile culte seau, cá se nu mérga departe, dela Magiari.

Éra ceea ce privesce starea nóstra politica, acést'a este destulu de critica; aci amenintiati cu desnationalizare, dincolo pusi in totu momentulu in positia, de a periclitá esistinti'a politica independenta. Scurtu, positi'a de astadi este mai periculósa, cá mai inainte, candu atentiunea lunei europene nu erá atíntita asupra nóstra. Pe candu intre anii 1840—55 barbatii nostri literati se luptau, pentru cá se ne cástige unu prestigiu, noi cei de astadi trebuie se ne luptamu o lupta cu multu mai grea, pentru cá se ne pastramu fiinti'a nóstra nationala. Generatiunile viitóre trebuie se fia inarmate cu totu aparatulu scientificu, cu tóta firmitatea caracterulu nationalu, pentru cá se departeze dela natiune ori ce pericolu.

Indicarea acestoru motive speru ca rectificá de ajunsu tem'a, ce ne ocupa astadi „Despre crescerea nationala“. Trecúndu la acésta tema, se cautamu mai antáiu definitiunea notiunei „crescere“. Crescere seau educatiune, in opositiune cu desvoltarea naturala, este inriurirea conscia a ómeniloru culti si majoreni asupra copiiloru inca neculti si minoreni, inriurire cu scopu de a aduce pre acesti'a acolo, cá se se desvolteze ei insisi mai departe si se-si ajunga destinatiunea loru individuala si nationala. Seau dupa cumu díce filosofulu I. I. Rousseau: educatiune este totu ce contribue, cá copilulu nevêrstnicu se devina o fiintia libera si independenta. Dupa acésta definitiune, care este recunoscuta de toti filosoffi, copilulu devine aceea ce face din elu educatiunea seau inriurirea ómeniloru din pregiurulu seu, éra influintiarea acésta asupra spiritulu si animei copilulu incepe de buna-séma deodata cu viéti'a acestuia. De aceea nu incupe indoéla, ca déca crescerea este nationala, si copilulu va deveni nationalistu, éra déca crescerea este straina, si copilulu

se va instrainá de natiunea sa. De aceea nu nascerea face pre copilulu romanu, ci crescerea.

S'a dísu, ca educatiunea este inriurea copilulu prin ómenii celu impresóra. De aceea vine intre-barea, ca intru cátu suntu crescatorii proprii seau pedagogii responsabili de rezultatulu crescerei loru? La acésta intrebare potemu raspunde: in vêrst'a cea mai frageda a copilulu, pana candu acést'a este cu totulul dependinte trupesce si sufletesce de cei mari din pregiurulu seu, ar fi póte cu potintia, pre langa cea mai mare ingrigire a departá dela copilu ori ce influintia straina, care nu se potriveste cu principiile si tendinti'a educatiunei, si s'ar poté castigá pe drumulu acést'a unu productu curatu alu activitatii educative in sensu propriu. Mai târdiú inse este mai cu nepotintia a isolá pre copilu de acele influentie, si chiar pedagogulu celu mai precautu si mai sistematicu trebuie se recunósca, ca impreuna cu elu contribue la crescerea elevulu seu lumea si viéti'a, încátu copilulu vine in atingere cu acést'a. Urmarea necesaria de aici este, ca precumu pedagogulu chiar si celu mai iscusitu nu póte se stée bunu pentru mesurile sale padagogice faciá cu copilulu celu mai talentatu, asia nu este in stare a destinge anume, care rezultate póte cu dreptu cuventu se le atribue activitatii sale proprie premeditate, si ce trebuie se puna in socotéla dispositiuniloru naturale ale copilulu si influintiei lunei esterne.

Deducerea din cele díse este, ca educatiunea copiiloru o face mai antáiu famili'a, dupa aceea scól'a si apoi lumea. Dar afara de tóta indoial'a este, ca bas'a la educatiune o face famili'a. Intiparirile, ce le primeste copilulu in familia, suntu cele mai puternice si mai duravere, fiindu ca se facu in primii ani ai copilariei. Se privimu dara puçinu in viéti'a familiara si anume in acea a orasianulu si in specia a Romaniloru din capitala si din orasiile cele mai mari, càci dela societatea de midilocu si mai inalta se pretinde regenerarea natiunei. Aci pre langa relele atinse mai susu intimpinamu alte defecte pedagogice. Viéti'a familiara a devenitu sarbeda; o nisuintia stricatiósa, de a tiené societati, a luatú dimensiuni inspaimentátore. Ómenii cauta mai multu a se distrage, copii remanu parasiiti. Parintii cauta se-si inlesnésca cátu se póte crescerea copiiloru incredintiandu-i pe mani straine. Aci ocupa loculu mamei doic'a, dupa aceea bon'a si apoi guvernant'a. Éra candu vine tempulu, cá sêntiulu internu alu copilulu se caute a cunósce obiectele esterne, se tramite in gradin'a de copii (Kindergarten), seau la scóla. Copii crescú si invétia a âmblá dupa placeri si petreceri, si pentru cá domnisiirii si domnisiórele se scie a se portá dupa eticheta, candu e soirée in casa, se tramitu cu 12—14 ani la maestrulu de dansu. Urmarea e, ca copii devinu fantasti.

O alta cauza a crescerei rele este, ca unii parinti pre langa cea mai mare vointia nu au idee chiara despre detoriile si mestesiugulu educatiunei. La multi le lipsesce stapanirea de sine. Si totusi parintii, déca

au serioșitatea și buna-voință necesară, potu se-și însuși în grad mare tactul pedagogic, decât dau însemnătate și lucrului celui mai neînsemnat în viața copilărească.

Trecându la alu doilea factoru alu educațiunei, adică la școlă, (câci pre alu treilea i. e. lumea din afara, nu-lu potemu consideră aci) trebuie se constatămă cu dorere, ca o parte mare a invetiatorilor nostri nu au deplină cunoștință despre înaltă lor misiune, o parte mare nu au cunoștință despre aceea, ca prin invetiamentu se întinde educațiune și ca prin urmare trebuie se se instrueze educandu. Spre delaturarea reului acestui este de neapărată trebuință înființarea de institute pedagogice corespunzătoare spiritului timpului și trebuințelor naționale.

(Va urmă.)

Despre școlă poporală și invetiatoriu.

(Disertațiune ținută în „Adunarea generală a invetiat. romani din dieceșă Caransebeșului“ în Recita montană.)

(Urmare.)

IV.

Despre necesitatea d'ă ni înființăm școlă poporală superioară.

Am disu, domnilor, cumu-ca școlă poporală superioară prevede pre elevii sei cu unu ore care cantu mai mare de o cultură mai înaltă și mai alăsa, după cumu pretinde viața practică civilă.

Basă vieții unui popor este organismulu societății sale naționale, era spiritulu și forțele lui de viață se vedu din activitatea de sine, ce o dezvoltă spre a completă și consolidă această basă și spre a edifică pe dinsă.

Fia-care stratu deosebitu din popor are lipsa de unu deosebitu grad de cultură, amesuratu funcțiunilor, cari trebuie se le îndeplinească în organismulu naționalu.

Școlă elementară n'are destule mijloce, nici timpu de ajunsu spre a prevedé cu cultură necesară și pre alu doile stratu din popor, carele este chiamatu a îndeplini funcțiuni cetățienesci mai înalte, a îngrijă de destinele comunităților, de drepturile și detorințele civile ale poporului de diosu, a administră economie mai bogate, a portă speculațiuni și industrie mai estinse ș. a.

Noi voimu progresulu poporului nostru în averi mai mari, în industria și comerțu; voimu că poporulu nostru se-și practice drepturile și detorințele lui civile în consonanță cu interesele sale naționale; dăra, domnilor, trebuie știutu, cumu ca pentru ajungerea acestor scopuri se receră forțe superioare în popor, cari trebuiesc create și nutrite.

Acuși este unu secolu, de candu autorulu economistu Malthus a stabilitu legea, cumu ca populațiunea umana stă pre același grad cu mijlocele sale de subsistență.

Fora nutrimentu, domnilor, nimica organicu nu se poate crea, nu poate subsistă; și mijlocele de crea-

țiune și de subsistență pentru acele forțe superioare ale poporului isvoresc numai din școlă poporală superioară.

Dar câte școlă superioare poporale avem noi în dieceșă noastră a Caransebeșului? Unică, pare-mi-se în Bozoviciu. — Inse én aruncăți-ve privirea asupra stării noastre materiale, asupra comunităților noastre, asupra industriei și comerțului portatu de poporulu nostru și asupra drepturilor civile, cumu se practice ele de dinsulu, — nu voiu se vorbesc de detorință, căci aci sună alta lege. Tote stău reu, reu diu, pentru că deși legile statului prescriu înființarea de școli superioare pentru popor, noi stăm pe gânduri și nu vomu se ne domesticim, că se începem odată a le radică.

Pre câtu vomu întârziă, domnilor, cu radicare școlălor superioare poporale, pre atâtu concedem, că alte nemuri se continue și mai de parte a se îmbogăți, a trage foloșele industriei și ale comerțului dintre noi, precumu și a conduce destinele noastre în detrimentulu nostru.

„Nu ve nădejduți spre boeri, întru cari nu este mantuire!“ — „Ajutorulu meu dela Domnulu, carele a facutu ceriulu și pământulu.“ Se lucrăm numai, ca acestu ajutoriu nu ne-a parasitu încă nici o dată; elu jace pururea în noi, în virtutea noastră, în voința noastră. Dăra n'ă luatu D-dieu numai dela poporulu nostru darulu de a produce? Ve conjuru dar, domnilor și fratilor, că se lucrăți din respoteri în cercurile D-Vostre de activitate și mai cu sēma în sinodele protopresbiteriale, că poporulu nostru se-și producă însuși și acestu mijlocu de subsistență, spre a-și completă și consolidă basă vieții sale naționale, îndeplinindu aceea lege, cumu ca „poporulu traesce numai candu și pre câtu are și mijloce de subsistență.“ Amvonulu bisericeii noastre ar poté multu ajută, decâtă și-ar pricepe mai bine misiunea. Dar se lucrăm, se luptăm, căci numai prin lucru, numai prin luptă se asigura viața. Se ni aducem aminte de admonițiunea fericitului erudit filoromanu Edgar Quinet: „Rege alu creațiunei, Tu nu poti fi o singură dî acestu rege, decâtă nu te vei încoronă însuși cu operele tale!“

(Va urmă.)

Protocolulu

adunării generale a „Reuniunii invetiatorilor romani Selageni“ ținute la 15 și 16 Maiu 1877 st. nou în comună Bocși-a-romana, tractulu Periceșului, comitatulu Selagiului.

(Urmare.)

Sedintiă a două: d. m. la 4 ore.

Nr. 9.

După redeschiderea ședinței prin vicepresedinte căci din cauze ponderose ședințele fū silitu a se departă, la provocarea ședințelului comisiunile raportă despre rezultatulu activității lor precumu urmăza:

a) Referințele comisiunei esmise pentru primirea membrilor noi, raportăza, că s'au inseris de membri

ordinari ai reuniunii urmatorii domni invetiatori: Gavrilu Cordisiu, invetiatoriu in Siciu, Ludovicu Unguru, invetiatoriu in Giუმelcisiu, Mihaiu Panoviciu, inv. in Er-Hotoanu, Vasiliu Blaga, inv. in Curiteu, Mihaiu Bobisu, inv. in Siamsiodu, Petru Chisiu, inv. in Serediu, Vasiliu Marcusiü, inv. in Chisfalau, Georgiu Muresianu, inv. in Örti'a-de-susu.

Adunarea generala primeste pre numitii domni invetiatori de membri ordinari ai reuniunii.

b) Totu Vasiliu Popu, fiindu dinsulu referinte si la comisiunea pentru primirea taxelor, reportéza: cumu ca au solvit taxele precumu si pretiulu diplomeloru urmatorii membri ordinari: Mihaiu Bobu, 2 fl., pentru diplom'a 80 cr., Gavrilu Cordisiu 2 fl., pentru diplom'a 80 cr., Ioanu Traic'a 2 fl., Petru Chisiu 2 fl., Macabeu Chisiu 2 fl., Ioanu Sabou 3 fl., Georgiu Popu pentru diploma 80 cr., Paulu Marincasiu pentru diplom'a 80 cr., Ioanu Farago pentru diplom'a 80 cr. De totu 13 fl. taxe si 4 fl. pentru diplome.

Adunarea generala ié spre sciintia reportulu si decide, cá toti membri restantieri cu taxe au de a solvi diumetatea detoriei loru in anulu curentu, ér' ceealalta diumetate deodata cu taxele curente pentru anulu venitoriu, si ca toti aceia, care n'ar face acést'a, se se esecueze pe calea superioritatii loru.

c) Comisiunea esmisa pentru scrutarea cassei reuniunii si pentru predarea ei nou alesiloru cassariu si controloriu, raportéza prin referintele ei, Gavrilu Trifu, ca reuniunea incependu dela infiintierea ei in anulu 1871 pana in 15 Maiu 1877 a avutu de percipiatu o suma de 2036 fl. 11 cr.

Din acést'a suma s'au percipiatu numai	580 fl. 75 cr.
Si s'au erogatu	579 „ 86 „
prin urmare restalu in bani gat'a este	— „ 89 „
Pretensiunile reuniunii facu	1455 „ 36 „
Deci averea totala a reuniunii face	1456 „ 25 „
Acésta avere consta: din o obligatiune de a „Albinei“ in valóre de	100 „ — „
In contracte de a privatiloru	342 „ 66 „
In restantie de taxe	995 „ 70 „
Si in banii gat'a din cassa	17 „ 89 „
	1456 „ 25 „

Mai incolo se aduce la cunoscinti'a reuniunii, ca tóte ratiunile si actele referitórie la cass'a reuniunii s'au predatu dimpreuna cu acést'a prelunga documentu inaintea comisiunei esmise nou alesiloru cassariu si controloriu.

Adunarea generala ié spre sciintia si acestu reportu si decide, cá fostulu cassariu si controloriu, desí li s'au aflatu ratiunile in ordine, se nu li-se dée absolutoriu pana la adunarea generala cea mai aprópe si cá aceia se fia pana atunci respundiatori pentru tóte defectele cassei reuniunii, cari póte s'aru descoperi pana atunci.

Nr. 10.

Se propune distribuirea diplomeloru de membru. Propunerea se primeste si distribuirea diplomeloru prin vicepresedintele reuniunii se incepe.

Nr. 11.

Se propune a se recomandá ministeriului doi membri din sinulu reuniunii acesteia spre premiare.

Desí in ultimii doi trei ani nu poturamu dobendí premie pentru recomandatii reuniunii nóstre, totusi, de-óre ce ministeriulu nici pana in diu'a de astadi nu a sistatu dreptulu de recomandare alu reuniunii, respective nu si-au retrasu dispusetiunile facute in acést'a privintia: adunarea generala recomanda si estu-tempu spre premiare si inca, de-óre ce au fostu de dóue ori recomandati si nici odata premiati, pre Ioanu Hendea, invetiatoriu in Varsiciü, si Stefanu Timocu, invetiatoriu in Chiesdu.

Nr. 12.

Se cetescu dóue epistole si anume: un'a a Ilustritatii Sale, Mihailu Pavelu, episcopulu Gherlei, cu numerulu 330: 1877, si alt'a fora numeru a preastimatulu domnu redactoru dela „Scól'a Romana“, Basiliu Petri, in cari respectivii domni, recunoscundu activitatea „Reuniunii invetiatoriloru romani Selagieni“ dau espressionu bucuriei, cu care au primitu alegerea loru de membri onorari ai acestei reuniuni.

Adunarea generala intre strigate entusiastice de „se traiéscu“ ié actu despre contienutulu acestoru dóue epistole, si la rondulu ei esprima multiamita protocolara pentru animatóri'a partinire a scopuriloru reuniunii, si in particularu d-lui Basiliu Petri pentru esemplariile de „Instructiune“ tramise gratis reuniunii spre distribuire intre membri.

Nr. 13.

Mai multi dintre membrii reuniunii, fiindu-ca si invetiatorii confesionali se astringa pe cale administrativa a se face membri fondulu de pensionare a statulu, propunu contopirea fondulu reuniunii cu alu statulu.

Marea maiortate a membriloru fundatori si ordinari ai reuniunii din mai multe cause ponderóse votéza in contra propunerei si pentru sustienerea fondulu reuniunii si mai departe separat.

Propuneri diverse.

Nr. 14.

a) Presedintele reuniunii propune, cá din punctu de vedere colegialu si socialu se se tiena in totu anulú la adunarea generala unu prandiu comunu, la care se iée parte toti membri reuniunii coadunati.

Adunarea generala primeste unanimu propunerea si decide a se tiené in totu anulu prandiulu comunu. Cu incassarea taxelor se insarcinéza comitetulu arangiatoriu si, in casu de lipsa, presidiulu.

Nr. 15.

b) Se propune defigerea tempulu si loculu pentru viitóri'a adunarea generala.

Fiindu cá tempulu in lun'a lui Maiu s'a aratatu mai totu-de-un'a nefavoritoriu si caile nepracticabile,

adunarea generala decide a se tîné de acumu înainte adunările generali in 15 Augustu a fia carui anu. Loculu adunării generale viitōrie va fi in Unimetu, trac-tulu Eriului.

Fiindu tempulu inaintatu, presiedintele, dupace invita pre membri a se infaçisîi si in siedintî'a veni-tōrie câtu de multi, radica siedintî'a a dōa'a la 8 ore sér'a.

(Va urnâ).

Scólele romane in lupta pentru esistintî'a loru.

3. Carti oprite din scóla.

Ministeriulu reg. ungarescu de culte si instruc-tiune a publicatu o consemnare despre tōte cartile si mapele geografice oprite din scólele de pe teritoriulu Ungariei, la numeru 47. Reproducemu si noi din acestu conspectu ceea ce ne privesce pre noi Romanii:

1. G. Vladescu: „Elemente de geografia, pen-tru clasele II si a III primarie.“ Ed. a treisprediecea. Bucuresci 1868.

2. M. Michaescu: „Elemente de geografia fizica si politica ect. Ed. a trei'a. Bucuresci 1873.

3. Treb. Laureanu: „Istori'a Romaniloru din timpurile cele mai vechi pana in dilele nōstre.“ Bu-curesci 1873.

4. Treb. Laureanu: „Atlante geograficu, du-pa Bonnefont etc. adoptatu pentru scólele romane din ordinea M. S. Carolu I, Domnulu Romaniloru. Parisu si Bucuresci 1868.

5. Silviu Selagianu: „Manualu de geogra-fia pentru tinerimea romana. Vien'a 1871.

6. Ioanu M. Moldovanu: „Istori'a patriei pen-tru scólele poporali romane din Ardealu.“ Blasiu, cu aprobarea comisiunei scolare archidicesane.

7. I. V. Russu: „Elemente de istori'a Transil-vaniei pentru invetiatorii si scólele popularie romane.“ Sâbiu 1865.

8. Vasiliu Petri: „Elementariu sêu Abc-dariu pentru scólele romanesci“. Compusu dupa prin-cipiele scriptologiei pure. Sâbiu 1874.

9. Aronu Pumnulu: „Lepturariu romanescu.“ Vien'a 1862—1865.

10. Ioanu Tuducescu: „Istori'a Românilorū“. Manualu didacticu pentru scólele poporale române. Aradu la Stefanu Gyulai 1876.

11. Meletiu Dreghiciu: „Istori'a Ungariei in compendiu“. Timisiōra 1874.

12. Demetriu Varn'a: „Geografi'a tieriloru de sub corōn'a Ungariei“ etc. Sâbiu 1875.

13. Visarionu Romanu: „Carte de lectura romanésca pentru scólele romane.“ Sâbiu 1873.

14. Stefanu Pōpu: „Legendariu si exercitie de limba, pentru clas'a a II-a a scóleloru poporale.“ Blasiu 1872.

15. Holle: „Map'a imperiului Austriei“ (germana).

16. Kozenn. „Map'a imperiului austro-ungaru“. Vien'a Hōzl (rutēna).

17. B. Kozenn: „Map'a de parete a Europei“. (Vien'a si Brūnn. La Andreiu Hōzl).

18. Mihaiu Antonius: „Manualu de geografia.“ Bistritia 1872, editi'a III, (germana).

In Germani'a regimulu inca se afla in lupta cu biseric'a si nu-i prea placu unele piese de cuprinsu religiosu din cartile de lectura. Dar ce a facutu mi-nistrulu de acolo? A provocatu pre autori, cá facîndu o noua editiune, piesele respective se fia inlocuite prin altele, si pentru cá autorii se nu aiba pierderi mate-riale, se supuna nōuele piese de timpuriu ministeriului spre censurare. Si la noi? Se procede fora nici o con-sideratiune. Carti, cari suntu in usa de pre la anulu 1860 încōce, pentru doue-trei renduri in sine destulu de nevinovate, despre cari inse regimulu crede, ca aru potē fi interpretate in sensu ostilu statului, se oprescu fora nici o admonitiune prealabila si fora respectu la daunele, ce se causēza prin acēst'a autoriloru si edi-toriloru. Ba, carti aprobate de ministeriulu din Vien'a suntu interdise de ministeriulu din Pest'a. — —

Scólele romane din Brasiovu.

Anu primitu dilele acestea: „XIII. Program'a gimnasiului mare publicu romanu de reli-giunea ort. resaritēna si a celoru-lalte scóle secundare si primare impreunate cu acēst'a, pe anulu scol. 1876/7, publicata de Dr. I. G. Mesiotu, directoru si profesoru. Brasiovu. In tipo-grafi'a lui Rōmer et Kamner. 1877.

Program'a se compune din dōue parti. Partea I contine „Dōue cuventari ocasionale“, si a-deca: A. Cuventu rostitu la parastasulu tîenutu in biseric'a St. Nicolae din Brasiovu in 24 Iuniu st. v. 1873 pentru reposatulu arhiepiscopu si metropolitu Andreiu Baronu Siagun'a. B. Discursu tîenutu in 23 Septembrie st. v. la serbatōrea St. Sofie, patrōnei gim-nasiului romanu ort. res. din Brasiovu (despre „cres-cerea nationala“)*). Partea II aduce: „Sciri scolare“, din care estragemu astadi următōrele date:

Scólele centrale romane gr. or. din Brasiovu, in-fiintiate si intretienute de comun'a bisericésca a St. Nicolae din Scheiu si de comun'a romana bisericésca din cetatea Brasiovului, se compunu astadi din urma-tōrele institute singuraticke:

- A. Gimnasiulu completu de 8 clase;
- B. Scól'a reala inferioara de 3 clase;
- C. Scól'a comerciala secundara de 3 clase;
- D. Scól'a primara (normala) de baiati cu 4 clase ord. si 2 paralele — si

Scól'a primara de fete cu 5 clase.

Pe langa acestea mai esista: Scól'a de repetitiune

*) A se vedē mai susu!

pentru copii si copilele de 13—15 ani si: Scól'a pentru invetiaceii meseriasi.

In privint'a scólei reale sunt de lipsa a se cu nóscé urmatóarele impregiurari:

„Acésta scól'a s'a deschisu in anulu 1869 de odata cu scól'a comerciala secundara si s'a intoemitu cá scóla reala inferioara cu 3 clase dupa cele mai bune modele din Austro-Ungari'a si din Germani'a. In acésta organizatiune a functionatu ea pana la finea anului scol. 1874/5. In decursulu acestui timpu corpulu profesorulu si autoritatile scolare administrative au venitu la acea cunoscentia, ca contopirea scólei reale inferioare cu gimnasiulu inferioru intr'unu gimnasiu realu inferioru este mai corespundietóre si trebuintieloru locale si recerintieloru actuale. Cáci:

1. Pecandu pentru gimnasiulu inferioru s'a aratat necesitatea, de a se dá o mai mare insemnatare sciintieloru reale si anume desemnului si istoriei naturale, geografiei si chemiei, s'a constatat, ca si realitiloru le este de lipsa studiulu limbei latine cá alu unui elementu principalu pentru cultur'a formala. De aceea se si invétia acésta limba in cele mai multe scóle reale din Austri'a si din Germani'a. Cu cátu mai tare va fi dara ea de lipsa pentru scolarii realisti romani?

2. Barbatii de scóla au venitu la acea recunóscere, cá desvoltarea spirituala a tinerimei, celu puçinu la inceputu, se fia mai omogena; de aceea s'a si intoemitu in tierile amintite planulu de invetiamentu alu gimnasieloru inferioare mai de-opotriva cu acel'a alu scóleloru reale inferioare. Éra cá se se satisfacatu tuturor cerintieloru ulterioare s'a planuitu in multe locuri, cá gimnasiulu realu inferioru de 4 clase se se bifurceze mai departe in gimnasiu superioru si in scól'a reala superiora seu in alta scól'a superiora speciala.

Din aceste motive, precumu si din óre-care consideratiuni locale speciale s'a decisu la inceputulu anului scol. 1875/6, cá gimnasiulu inferioru si scól'a reala inferioara se se intr'unésca in gimnasiu realu inferioru de 4 clase cu atátu mai vertosu, cáci si astfeliu scól'a reala ar fi trebuitu se se radice la 4 clase. Acésta intrunire inse are se se opereze cu incetulu. De aceea in a. sc. 1875/6 s'a urmatu numai cu cl. I. reala si cu cl. I. gimn. unu planu de invetiamentu uniformu, instruindu-se inse scolarii din aceste clase in despartieminte separate. In anulu urmatoriu, adeca in 1876/7 s'a urmatu astfeliu cu cl. II. gimn. si cu cl. II. reala; éra pentru anulu scol. 1877/8 s'a proiectatu, cá primele trei clase gimnasiale si reale se urmeze ácelasi planu de invetiamentu, avendu a se face numai despartieminte in acele clase gimnasiale-reale, in care numerulu scolariloru aru trece preste 40. In modulu acest'a cu anulu scol. 1878/9 gimnasiulu nostru realu inferioru de 4 clase va fi completu. Unu atare gimnasiu realu are misiunea, cá pe deoparte se dee scolari, care incheiandu-si studiele si intrandu in viét'a practica, se fia pentru acést'a mai corespundietoriu

pregatiti, éra pe de alta parte se pregatésca pre tineri pentru continuarea studieloru fia in gimnasiulu superioru, fia in scól'a secundara comerciala. Din gimnasiulu superioru voru poté trece tinerii dupa depunerea esamenului de maturitate atátu la universitati, cátu si la politechnica, si anume la acést'a din urma fora vre-o greutate, de órece pe langa desemnu s'a pusu in planulu de invetiamentu pentru ultimele dóue clase ale gimnasiului nostru superioru si studiulu geometriei descriptive.“

Studie facultative sunt:

1. Limb'a francesa in clas'a II—VIII gimnasiala si in clas'a I reala (cáci in clas'a II si III reala si in tóte 3 clasele comerciale este studiu obligatu).

2. Desemnulu liberu in gimnasiulu superioru si in scól'a comerciala (in gimnasiulu inferioru si in scól'a reala este obligatu).

3. Gimnastic'a cu toti scolarii cáte 2 óre pe septemana.

4. Cantarile cu toti scolarii (afara de cei din clas'a I si II gimnasiala si reala).

Corpulu didacticu se compune in urmatoriu modu:

1. La gimnasiu, scól'a reala si scól'a comerciala: Directoru: Dr. I. G. Mesiota. Profesori definitivi: Stef. Iosifu, Davidu Almasianu, Dr. Nic. Popu, Ioanu Popea, Pant. Dim'a, Ios. Maximu, Nic. Orghidanu, Ipolitu Ilasieviciu, Ios. Fericeanu, Dr. Vas. Glodariu. Profesori provisorii: I. C. Tacitu, Lazaru Nastasi, Dr. I. Lapedata, Artemie Fenesianu, Dr. Ioanu Bozocca, Ioanu Stinghe, Ioanu Scurtu, Iulianu Filipescu. Profesoru suplentu: Dr. Nic. Dim'a. Profesoru de desemnu: Georgiu Vladareanu. Profesoru de cantari: Georgiu Dim'a. Profesoru de caligrafia: Ioanu Dobreanu. Catecheti: prof. Fericeanu si Bart. Baiulescu.

La scól'a primara: dirigentu si invetiatoriu: Georgiu Bellissimus; invetiatori: Dem. Cioflecu, Ioanu Dobreanu, Ioanu Peligradu, Ioanu Aronu, Nic. Oancea, Silv. Cranga, Zos. Butnariu, Pamf. Iuranu. Invetiatória industrialá: domnesiór'a Carolin'a N. Teclu. Obiectele sciintifice in clas'a IV si V de copile s'au propusu de catra profesorii gimnasiali: Iosifu, Tacitu, Nastasi, Popea, P. Dim'a, Fenesianu, Ilasieviciu, Stinghe, Vladareanu, G. Dim'a si Baiulescu.

Numerulu scolariloru a fostu:

la gimnasiu	171
„ scól'a reala	71
„ „ comerciala	17
„ „ primara de copii	362
„ „ „ „ fetitie	177
„ „ de repetitiune	79
„ „ de meseriasi	50

Suma 927

Dintre scolarii dela gimnasiu, scól'a reala si comerciala au fostu: 13 de religiunea gr. cat., 12 de relig. mosaica, ceialalti toti de relig. gr. or. Din Ro-

mani'a 33, si adeca: 16 in gimnasiu, 12 in scól'a reala si 5 in scól'a comerciala.

Societatea de lectura a studentiloru are o biblioteca de 215 tomuri si 353 fl. v. a. depusi in cass'a de pastrare.

Anulu scolaru 1877/8 se va incepe cu 1-a Septembrie st. v.

Didactrulu pentru gimnasiulu inferioru si scól'a reala este de 4 fl., ér pentru gimnasiulu superioru si scól'a comerciala de 8 fl. pe anu. Cei ce se inmatriculeza pentru prim'a data mai respundu si 2 fl. dreptu taxa de primire.

Asilulu Elen'a-Dómn'a din Romani'a.

Publiculu n'a uitatu distinctiunea, ce dobandi Asilulu Elen'a-Dómn'a cu ocaziunea espositiunei universale din Vien'a. Diplom'a de onóre, ce i-se dete pentru lucrula de mana alu orfaneloru crescute intr'ensulu, atrase atentiunea tuturoru asupra acestei institutiuni umanitare.

De aceea corespondintii diareloru straine, câtii dorescu se ne studieze si se ne cunósca d'aprópe spiritulu generalu si institutiunile publice, nu negligu d'a visitá acestu asediamentu de instructiune si educatiune pentru tinere orfane.

Din numerulu acestor'a fusera corespondintii foieru *Times*, *Daily-News*, *Presse* din Vien'a, *Academi'a* din Madridu, *Gazetta Piemontese* din Torino si alte persóne de distinctiune, care remasera pe deplinu satisfacute de intretinerea si modulu cumu se crescú si se lumineza intr'ensulu ficele eforiei spitaleloru. Unii declara chiar, ca realitatea au gasitu-o mai pre susu de acceptarile loru. Dar se cedamú cuventulu corespondintelui tramisu in Oriente de fóia italiana mai susu citata:

„Mi-se vorbise despre Asilulu orfaneloru cá despre ceva raru. Ciudata intemplare: realitatea e mai presusu de acceptare. Dorescu si Italiei o astfelu de institutiune pentru copilele orfane si gasite, ori carei religiuni seau nationalitati aru apartiné.

„Acésta institutiune se datoresce eforiei spitaleloru civile, dar mai cu séma generalului Davila si soției sale, care muri in chipulu celu mai de plansu, inveninata din eróre, candu, devotata cu totulú ingrigirei acestui asilu, 'lu vedea marindu-se si prosperandu. Acumu se odihnesce in gradinuti'a, care apartine institutului. Unu modestu monumentu, totu de-a-un'a acoperitu cu flori, arata mormentulu Anei Davila, dómnna superióra si, dupa cátu mi-se spune, de destinsa familia.

„Edificiulu, fórte incapetoriu si tienutu cu mare ordine si curatienie, fù construitu in anulu 1862 prin subscrieri particulare ale dómnneloru romane. In 1870 principes'a domnitóre Elisabet'a, care se 'ngrigesce fórte de educatiunea femenina, 'lu luà sub inalta-i protectiune, punendu se i-se construiésca o capela destulu

de placuta prin eleganti'a formeloru, prin architectura si accesorie.

„In Asilu se numera 230 de orfane si copile gasite, care primescu o educatiune, ce la noi nu se dá de siguru nici unei femeii. Incependu cu clasele elementare, trecu prin cele normale si ajungu la pictura, la musica, la sciintiele fizice si naturale, precumu si la igiena, la pedagogia si la tóte invetiaturile necesarie, care facu din femeia o buna mama de familia. Astfelu Asilulu orfaneloru dela Cotroceni*) se póte numi pepinier'a tuturoru scóleloru municipale din Romani'a si ieri am vediutu lucrari pretióse de frumóse arte, de sciintie si de mana.

„Cátu despre intretinere, acést'a e in sarcin'a eforiei, pre langa care se mai adaugu darurile particulare si ajutórele, ce Dómn'a nu lipsesce se-i dea.

„Cumu mai dísei, urezu cá si Itali'a se aiba unu astfelu de institutu, pre care Rusii 'mi detera timpu se-lu visitezu si se-lu descriu, bine reu, cetitoriloru, cu sperantia departata, fórte departata, ca intr'o dí se va poté imitá si la noi.“

La acésta descriere, care pretutindene dá pe fácia o sincera admiratiune, numai câte-va cuvinte cá recitificare seau cá completare acelorú de pana aci.

Anulu trecutu Asilulu a fostu frecuentatu de 272 eleve, intre care si 25 esterne, impartite in patru sectiuni:

I. Cea normala, cu patru clase primare si 6 normale, din care esu institutóre pentru scólele publice.

II. Sectiunea industrialá seau a atelierului, cu scopu d'a produce bune lucrátore.

III. Sectiunea scólei fröbeliane, destinata pentru elevele, ce se destina a deveni conducátore pentru scóle de copii mici.

IV. In sfirsitu aceea a gospodariei, destinata se produca bune menagere.

Elevele suntu repartite in aceste patru sectiuni dupa aptitudine si capacitatea fia-careia.

Acésta divisiune si laudele ce strainii nu gasescu de prisosu a dá bine-facátorei institutiuni, ne arata, ca directiunea invetiamentului acestei scóle, incredintiata profesorelui Barbu Constantinescu, urméza o cale pe atátu de buna, pe cátu si practica.

Efori'a spitaleloru ne dá prin intretinerea acestui umanitaru ospiciu dovéd'a cea mai neindoiósa despre modulu, cumu scie se-si implinésca detori'a. Felicitandu-o, esprimamu sincer'a dorintia, cá frumosulu seu esemplu se gasésca si alti imitatori.

(„Unulu pentru Altulu“).

Convocare.

Comitetulu „Reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din tractulu protopopescu alu Lipovei“ in siedinti'a din 30 Iuliu 1877 a decisu convocarea adunarii generale pe díu'a de **2 Septemvrie 1877 v. in Lipov'a**,

*) Langa Bucuresci.

la care sunt pofiti a participá toti membrii reuniunii precumu si toti amatorii de progresu intru invetiamentulu poporului, care se va tiené conformu conclusiuniloru luate in adunarea espirata, dupa tóte formalitatele recerute.

Ususeu, 23 Augustu 1877 v.

Ioanichie Nestoru,
vice-pres I. reun. invet.

Georgie Neagu,
notariulu reun.

Varietati.

(Academi'a romana) si-a inceputu siedintiele pentru anulu acest'a la 16/28 Augustu vechiu. Odata pe septemana, Jôia, se tienu siedintie publice; celelalte suntu numai pentru membrii academieii.

(Louis Adolphe Thiers †), celu mai mare barbatu de statu alu Franciei de astadi, a moritu in St.-Germain langa Parisu la 3 Septembrie a. c. st. n. Elu s'a nascutu la Marsilia in 16 Aprile 1797, asiadara trecuse de 80 de ani. Deja la anulu 1815 Thiers urmá cursurile la facultatea de dreptu din Aix, unde la an. 1818 fú primitu de advocatu. In Augustu 1830 ajunse secretariu generalu in ministeriulu de finacie, in Novembre aceluia-si anu secretariu de statu la ministeriulu de culte, 1832 ministru de interne, apoi ministru de comerciu si in fine ministru presiedinte. La an. 1842 demissionandu, elu se ocupa cu literatur'a, scriendu intre altele „Istori'a revolutiunii“ si „Istori'a consulu, tnlui si imperiului.“ In 1848 Thiers protegii candidatura lui Luis Napoleon de presiedinte alu republicei; cu tóte acestea urmandu restauratiunea, elu fu esilatu, desi numai pentru tempu scurtu. Intorsu in Francia, elu continua operele sale istorice, cari i adusera aprópe dóue milliône de franci. In an. 1863 cetatea Parisu lu alese de deputatu in camera, unde Thiers facu opozitiune lui Napoleon, combatendu totu odata unitatea Italiei si Germaniei si declarandu-se in anulu 1870 contra resbelului cu Prussia. In an. 1871 adunarea nationala lu alese de presiedinte alu republicei, inse la 16 Mai 1873 coalitiunea orleanistica-legitimistica-bonapartistica lu resturna érazi, alegúndu in loculu seu pre maresialulu Mac-Mahon. Morteá sa este o pierdere imensa pentru partid'a republicana, carea chiar acumu are a sustiené o lupta inversiunata cu ministeriulu reactionariu alu lui Mac-Mahon. Thiers a disu la anulu 1874 junimei romane: „*Iubiti studiulu si jiti setosi de progresu; adorati libertatea; luptati pentru independintia!*“

Thiers lasá o avere de mai multe milliône franci.

(Sinuciderea unui invetiatoriu poporalu.) Invetiatoriulu N. Slivinsky din Solnocu s'a inveninatu in-susi si dupa suferintie torturatorie de mai multe dile a moritu.

(„Albin'a Carpatiloru“) are in numerulu 2 urmatóriele materie: — 1. Amoru si resbunare. Nô-

vela istorica. (Continuare). 2. Tiaralu Rusiei Alexandru II. (cu portretu) — 3. Hertiegovinenii si Bosniacii, de I. Al. Lapedatu. — 4. Armata romana (continuare). — 5. Basi-bozucii (cu ilustratiune). — 6. Varietati, intre cari „Rusciuculu“ (cu ilustratiune).

Concursu.

[12] 2—3

1. Pentru postulu invetiatorescu din comun'a Valeadienii cu dotatiune anuala de 150 fl. in bani gata, 25 meti de cucurudiu in bóbe, 8 stengeni de lemne, din care va avea se incaldiésca si scóla, 5 fl. pentru scripturistice, 2 jug. livada si cortelu liberu cu gradina de legume.

2. Pentru postulu invetiatorescu din Pestere, cu dotatiune anuala de 300 fl. salariu, 8 fl. pentru conferintie, 5 fl. pentru scripturistice, 10 orgii de lemne, din care se va incaldi si scóla, si cortelu liberu cu 2 gradini intravilane pentru legume.

3. Pentru postulu de adjunctu pre langa bolnavitosulu invetiatoriu I. Sgribanu din Mutniculu mare, cu dotatiune de $\frac{2}{3}$ parti din salariulu anuala de 300 fl., din 12 fl. banii scripturistice, 8 fl. pentru conferintie, din 50 cr. dela petrecerea unui mortu, din 2 jug. de livada, din 8 orgii de lemne, din care se va incaldi si scóla, si din $\frac{1}{2}$ jug. gradina de legume.

Tóte comunele acestea se afla in protopresbiter. Caransebesiulu, comitatulu Carasiulu, si terminulu concursulu se puné pre **20 Septembrie c. v.**

Doritorii de a ocupa vre unulu din aceste posturi, suntu avisati a-si instrua petitiunile cu tóte documentele prescrite de statulu organicu, adresate catre respectivele comitete parochiale si pana la terminu a-le substerne scaunulu protopresb. din Caransebesiu.

Nicolaiu Andreeviciu, protopresbiteru tractualu,
in cantielegere cu comitetele respective.

Nr. 183: 1877. scol.

Concursu.

[13] 1—3

In Banatulu Temisianu, comun'a Tolvadia in protopopiatulu Ciacovei, statiunea docentuala gr. or. romana e vacanta.

Emolumentele anuale suntu urmatórele: 1. In bani gata 160 fl. v. a.; 2. Gráu de pane 40 meti; 3. 7 orgii de paia; 4. $1\frac{3}{4}$ jugere de pamentu aratoriu; 5. Pentru conferintie docentiale 10 fl. v. a.; 6. Pentru scripturistice 10 fl. v. a.; 7. Pentru petrecerea mortulu de a casa la momentu 20 cr., éra ducéndu-se mortulu cu ceremonia la biserica 40 cr., inse numai atunci, candu va fi pofitu de famili'a mortulu; 8. Cuartiru liberu cu dóue chilie, o culina, caméra si gradina de legume.

Doritorii de a ocupa postulu acest'a suntu avisati a-si tramite recoursele loru bine instruite catra reverend. Dn. protopopu **Ioane P. Seimanu** la Csakova pana la **1/13 Novembre**, éra alegerea se va tiné in **8/20 Novembre 1877** in faci'a loculu Tolvadia.

Tolvadia, 30 Augustu 1877.

Georgiu Ploaie,
parochu si presiedinte.